

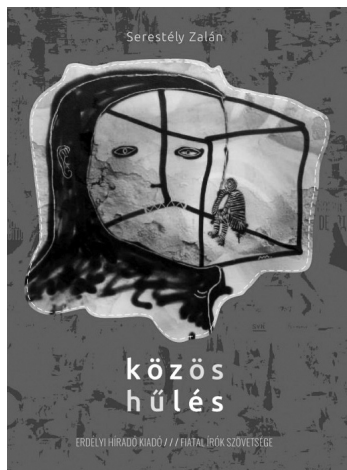
Kovács Újszászy Péter

A pusztulás alternatívái

Serestély Zalán költészete történe-
tekbe ágyazott líra. A szerző témái
2014-es debütkötetének megjelené-
se óta szinte változatlanok marad-
tak. Hanyatló családtörténetek, az
ember kiszolgáltatottsága, az apák
betegségei ugyanúgy helyet kapnak
a *Feltételes átkelés*ben, ahogy kulcsmotívumai a *közös hűlés*nek
is. Az alkotó nem bontja ciklusokra kötetét. A verseket leginkább
azonos hangulati világuk köti össze.

Pályafutásának kezdete óta Serestély versnyelve letisztultabbá
vált. Szabadversei töményebbek, lírájának közvetítésmódja ma-
gasabb fokú lelki érettségről tanúskodik, magabiztosan használja
a formát, verseit hibátlan zeneiséggel vértelmez fel. Szépírói pályá-
ján jól látható fejlődés követhető nyomon. A *közös hűlést* nem
merném olvasmányos vagy akár könnyen befogadható kötetnek
nevezni. Az olvasónak meg kell küzdenie azért, hogy elnyerje a
versgyűjtemény bizalmát. Serestély művei csak a sokadik újraol-
vasás után fedik fel igazán azt az univerzumot, amelyet a költő
megalkotott.

A kötet nyitóverse, az *apacsend* egy férfi elmúlásának memen-
tója, akinek helyén tavak nyelik önvizüket. Igen invenciózus meg-
látás a hallgatások irányának követése: „*apám volt akkor / a leg-
csendesebb halott / hallgattam / fölfele hallgatott*”. A költemény a
hallgatás erejét hangsúlyozza, amely még a síron túlról is átítatja
az eltávozott környezetét: „*hiába szállt alá hogy teste / rohadását
megannyi / jámbor állat bevégezze / hallottam / fölfele hallgatott
/ nyolc emelet hosszan / végig fölfele*”. Bár a szöveg az apa halálá-

nak állít emléket, mégsem nevezhető traumaköltészetnek. Verse nem részvétet szándékozik kelteni, a belőle sugárzó melankólia és nyugalom teszi értékessé, egyedivé. Nem a halál ténye, hanem a csend múlhatatlansága nyomasztó. A költő különbséget tesz a halottak csendje között, amikor azt állítja: „*az én apám volt / a legcsendesebb halott*”. Két alkalommal is kitér a nehézségekre a családfő életében: „*fénytelen ünnepek / a folyton félrenyelt leves / televizelt ágyak*”, „*halottaságja gennyes / paplanát-párnáját iszonnal / két újra csípve*”. Az első felsorolást az apa életkorát tematizáló versrészletbe ékeli a szerző, mintegy kettévágva az ötvenhét év üledékének költői képét. De sokkal erőteljesebb hatást kelthetett volna, ha a fénytelen ünnepekre és televizelt ágyakra vonatkozó felsorolás kimaradt volna a versből, mert néhány sorral lentebb ismét felbukkan a „gennyes paplan” jelzőszerkezet, amely egyaránt értelmezhető a halál kegyetlensége és az ágyhoz kötöttséggel járó nehézségek metaforájaként.

Az *álmaira a part* a felejtés folyamatának rekonstruálása. A költő érzéki képeken keresztül láttatja ennek mibenlétét. A szél, a homok és a vízpart ugyanis mind-mind összekapcsolható az-azal, ahogyan elménkben bizonyos dolgokra homály borul. A vers fokozatosan építi fel a nememlékezés formáit. Serestély először a szélhez, majd a partjahagyott bárkához, később a vízparthoz, végül pedig a dobozából kihúzott cigaretta visszagyömöszölésének nehézségéhez hasonlítja a felejtést. A vers építkezési folyamata azért különleges, mert a tenger és a víz motívumából bontja ki a dohányzás részleteit: „*úgy nem emlékszik anyám / ahogy frissen bontott dobozba / képtelenség visszagyömöszölni / az első kihúzott cigarettát*”. Kezdetben markánsnak tűnhet a váltás vízpart, szél és cigaretta között, a verszárlat azonban közös nevezőre hozza a képeket: „*úgy nem emlékszik anyám / mint bevont vitorlákra a passzát / álmaira a part / homokra a partjahagyott bárka / rágyújt ha kérdezem / s nem emlékszik / hűlt öklökre / s bevont / vitorlákra*”.

A kötet családtörténeti versgyűjteményének következő darabja, az *apatheia* a nagymama elméjének leépülését követi nyo-

mon, amely a *közös hűlésben* megjelenő pusztulási „alternatívák” egyike. A halált, betegséget vagy veszteséget tematizáló versek patetikussá, érzelmileg túlfűtötté válhatnak. Serestély Zalán nagymama-verse azonban a maga egyszerűségében válik igazzá. A költő transzcendens töltetet ad a demencia tüneteinek, majd a vers zárlatát egy profán megnyilatkozással teszi emlékezetesé: *„amikor hónapok múlva / magányát meglátogattuk / féltünk arcon csókolni / ő pedig inkább / a banánról kérdezett / hogy vitünk-e neki.”* Az alkotás a betegség súlyosbodásának fokozatai szerint építkezik. Eleinte föl-fölbukkan a színlelés, az idős asszony büszkesége, bizonyítási vágya, hogy családja tudtára adja, nem is annyira súlyos az állapota: *„felőlünk csak úgy érdeklődött / hogy a fiúcska? hát a leányka? / – eleinte mindig / szünetet tartva kettőnk között / hogy azért anyám is érezhesse / csak a nyelve felejt.”* A kór előrehaladtával a színlelés megszűnik, az egyén emlékezőtehetsége pedig úgy oldódik fel, mint vízben a mézskő. A vers központi motívumaként megjelenő demencia szomorú csoda is lehet, hiszen egy idő után az unoka több lesz, mint egyszerű név: *„egy csoda folytán / ami az Alzheimer / több lehettem / mint puszta nevem / ez a kéretlen örökség.”* A gyerek túlnő az identitásképzés nevekre alapozottságán, és leírhatatlanná válik. A felejtés mindent elsöprő, felszabadító erőként portretizálódik a versben: *„később / amikor már a nemek / sem kötötték meg / történelemből kiszakadó emlékezetét / csak a kicsiről / és a nagyobbikról faggattak / anyámat néha.”*

A *maradt* felejtésre emlékezik: *„tizenkét év elfelejteni a nyelvet (...) ez a legnehezebb / mondják politikai foglyok / úgy felejtteni hogy még emlékezz / miért viseled el.”* Az elfelejtett és békétlen nyelvek kérdésköre az *Isteni színjátékra* reflektál, felidézve a Dante homlokába karcolt hét P-t, azaz főbűnt: *„a békétlen nyelveknél érdemes kezdenünk (...) ki-ki a saját mércéje szerint / s tekintettel a bevésésekre / melyeket nyelvhusán ejtettek.”* Az allúzió azt a kérdést veti fel, letörölhetők-e nyelvhusunkról a karcolások úgy, ahogy a P-k eltűntek Dante homlokáról. Az *urak minden kontingencián* a globalizáció okozta változásokat állítja közép-

pontba. Érzelmek felszínesekké váltak, külső eszközökre van szükségünk előidézésükhöz: „*orrceppel és műkönnyel / locsolják hullánk.*”

Nemes Nagyhoz hasonlóan Serestély Zalán költészete is a növényekhez fordul. Az *omorika* című darab egy fa pusztulásának története, a család kedvenc fenyőjét áldozati szerepkörben látatja. Annak ellenére, hogy hangulata cseppet sem vidám, a kezdősorokban Serestély különleges humora mutatkozik meg: „*Picea omorika – állt / a cserépen latinul / egy ideig beértem ennyivel / az »omor« románul ölés'-t jelent / karácsony táján / szinte jól állt neki / a kicsinyítőképzős halál.*” „*És a növények, a végképp védtelenek, / akiknek szárát a szemétdörbe dobáskor eltörik, mint Jézus lábát (szinte) a keresztről-levétel / után, a növények poros réműletükben*” – írja *Egy pályaudvar átalakítása* című versében Nemes Nagy Ágnes. A védtelenség és a csend az, ami Serestélyt is megragadta a fenyő szenvedéstörténetében: „*olyan a haldoklásuk / akár a hangtalan üvöltés / s mert hangtalan / talán végtelen is (...) most karácsony / közeleg megint / és elképzelem / hogy fűrész alatt / felsikít a húsa / hogy majd eltemetjük.*”

A *jövel éhség* a szükség himnusza. Átformált áldás, amely az éhséget, nélkülözést hivatott hangsúlyozni. A keresztény imádságok továbbgondolása, asztali áldás az ürességhez: „*jövel éhség / légy vendégünk / jövel éhség / vedd el késünk / légy reményünk.*” Egymásból sarjadó képeket vonultat fel a vers, amelyeket az álom tart össze, és amelyek végül Istenben egyesülnek: „*álmomban / állatnak láttam / álmomban rés volt az álom / rés volt az állatnak / teste / álmomban / éhes az állat / álmomban / éhség a teste / álmomban éhség az állat / istennek / isten a teste.*”

Serestély szabadon, de következetesen használja a versformákat, *királyi magtár* című költeménye méltó láttelele annak. Rövid sorait meg-megszakadó dallamvezetés jellemzi: „*hajnal vagy / inkább / túl szétzárt rekesz / iszapban állat / iszapban neszez / inkább csak ne nézd / inkább csak ne ezt.*” Visszatér az apa motívuma, aki továbbra is csak árnyéka önmagának: „*a kórházban / már nem beszélt csak írt / jól állt neki / ez a szükséztelenség (...) az*

ápolónők azt hiszem / irtóztak tőle / vonástalanná arcát / hiába varrták.”

A *földnek arccal* a mindennapok érzéketlen játékát jeleníti meg a jóhiszemű emberekkel: *„nyisd ki a szádat / nyisd ki s én megtöltöm / ő kinyitotta és reggel / amikor a földnek / arccal ébredt / sárral volt tele a szája / szarral és szeméttel.”* Olyan történetek is lehetnének ezek, amelyek a közvetlen környezetünkben zajlanak, mégsem vesszük észre őket: *„csak a kövek / látták ahogy lángol / hogy maga alá csinál / de többé nem szégyenli.”*

fekete jószág című versében a szerző akár Babits Mihálynak is üzenhetne arról, ami korunkban zajlik. A vers a fokozatosságra épül: állattól az ember felé halad, ez azonban nem létesít hierarchiát a két entitás között. Mindenki egyformán kiszolgáltatott, az ember ugyanolyan könnyen válik az illegális munka áldozatává, mint ahogy a kutya sem tud már ellenkezni, ha a folyóba dobják: *„fekete jószágot álmodtam én / nem álom volt hozta a Szamos / fekete szemében fekete bolygó / fekete kutyát sodort a folyó / és fekete minden nemcsak az állat (...) fekete munka és fekete falvak / fűtetlen házak és bevert ablak / fekete munkások fekete útja / fekete eurók aranyra fújva / fekete dzsipekben fekete ügyek / lányanyák mellén fekete rügyek.”*

A közös *hűlés* úgy szemlélteti a világ árnyékos oldalát, hogy nem veszi védelmébe az áldozatokat, és nem ítélkezik a „gonosz” felett. Serestély Zalán legújabb kötete szembesítő útra hív, és olyan szemszögből láttatja velünk az elmúlás fokozatait, amelyből még aligha nyílt alkalmunk látni azt.